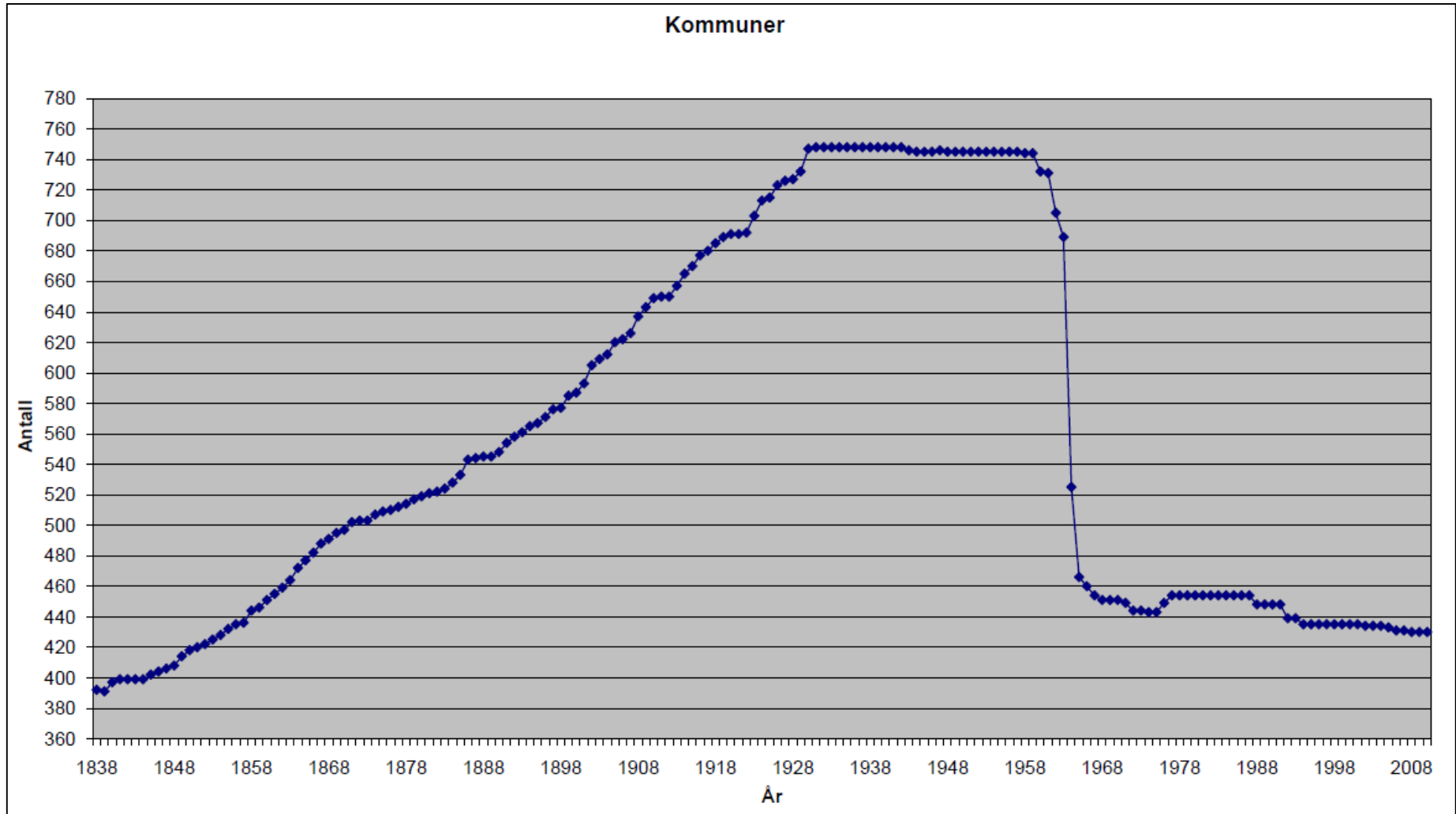

Kommunestruktur

Historikk, utfordringer og erfaringer
Ekspertutvalget tilrådninger for god kommunestruktur

Presentasjon på Kommuneøkonomikonferansen i Nordland 12.6.2014

Bent Aslak Brandtzæg

Historikk

Framtidas kommunestruktur

- Nasjonalt prosjekt i regi av KRD og KS fra 2003 – 2005.
- Resulterte i 40 kommuner som søkte om utredningsmidler i 2005 – ingen av utredningene resulterte i sammenslåing.
- Kommunene skulle vurdere kommunestruktur ut fra mål om:
 - utvikle funksjonelle og levedyktige lokalsamfunn
 - yte gode og effektive tjenester til innbyggerne
 - gi innbyggerne gode muligheter for demokratisk deltakelse
 - sikre innbyggernes rettssikkerhet

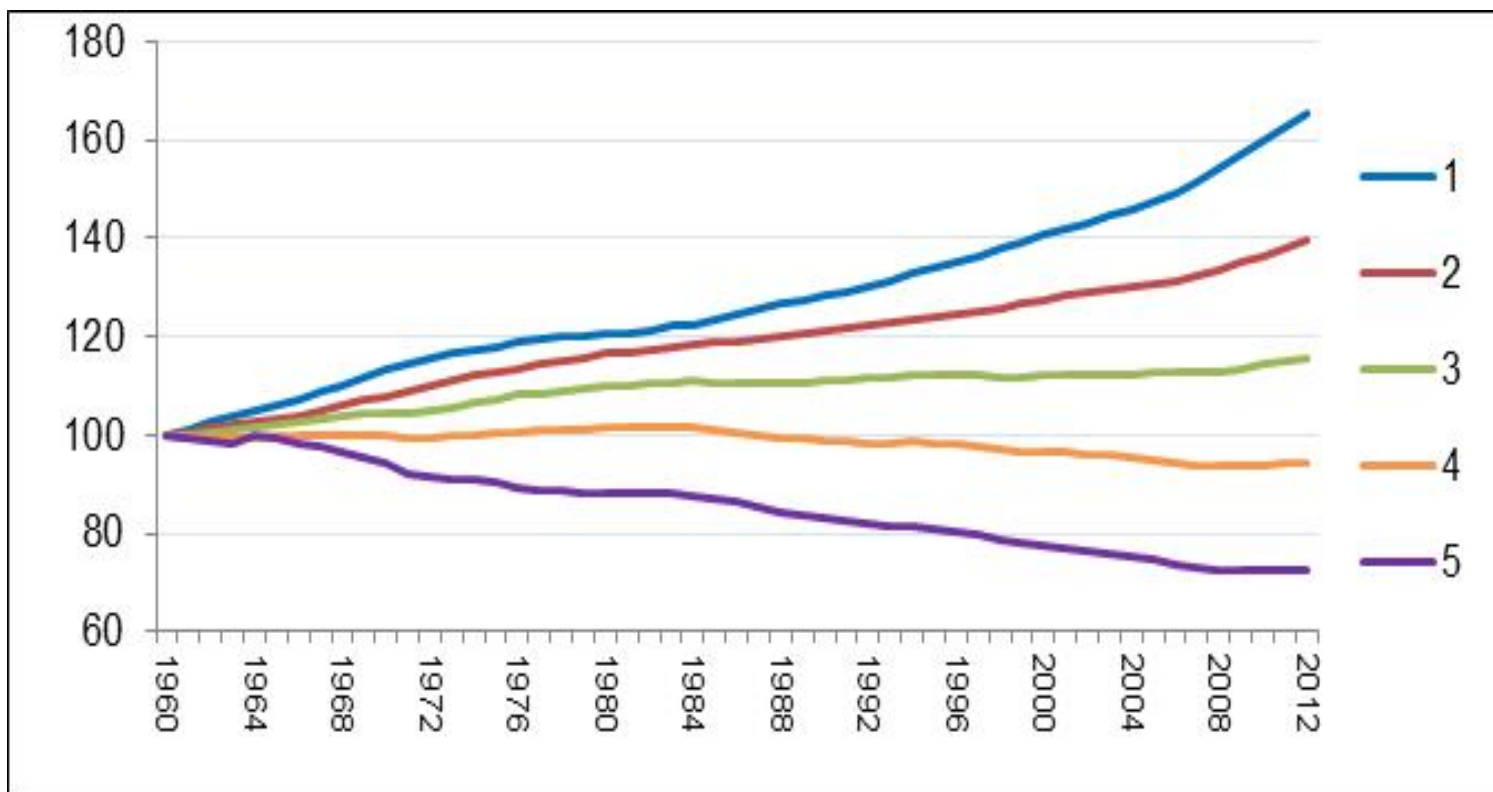
	Andel kommuner
Gjeldende kommunestruktur er tilfredsstillende	25 %
Ønsker forpliktende samarbeidsløsninger	53 %
Utrede sammenslåing	21 %

Framtidens kommunestruktur

- Konklusjoner fra KS og KRD sin koordineringsgruppe:
 - Med dagen kommunestruktur er generalistkommuneprinsippet i fare
 - Det er begrenset hvor omfattende en interkommunalt samarbeid kan være
 - Frivillighetslinja krever sterke insentiver dersom endring i kommunestrukturen er ønskelig

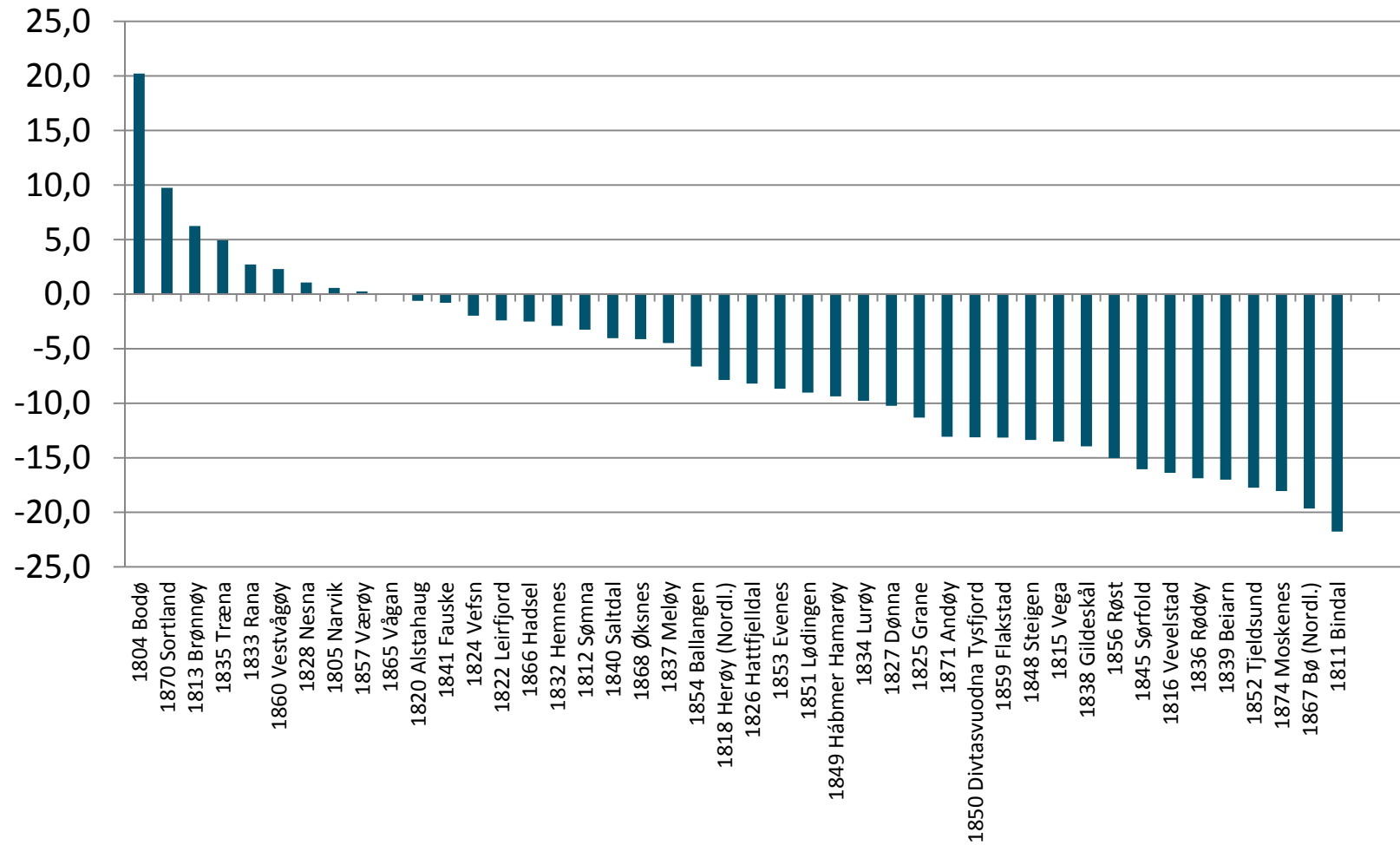
Befolkningsutvikling for kommuner etter sentralitet

- Fortsatt vekst i folketallet på landsbasis
- Størst vekst i og rundt de største byene
- De relative forskjellene i befolkningsstørrelse mellom kommunene øker

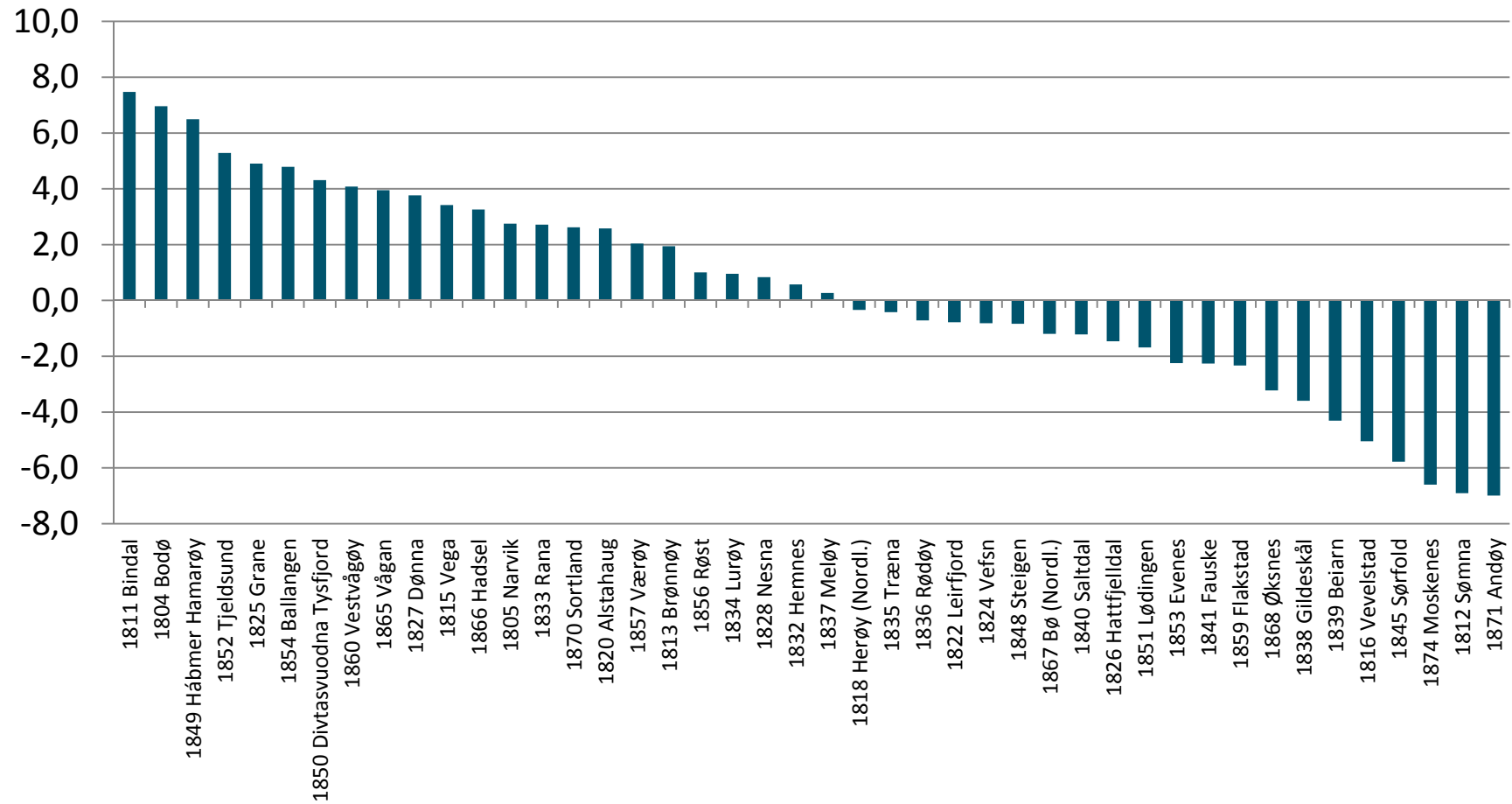
Nordland

Prosentvis endring i folketall 2000-2014

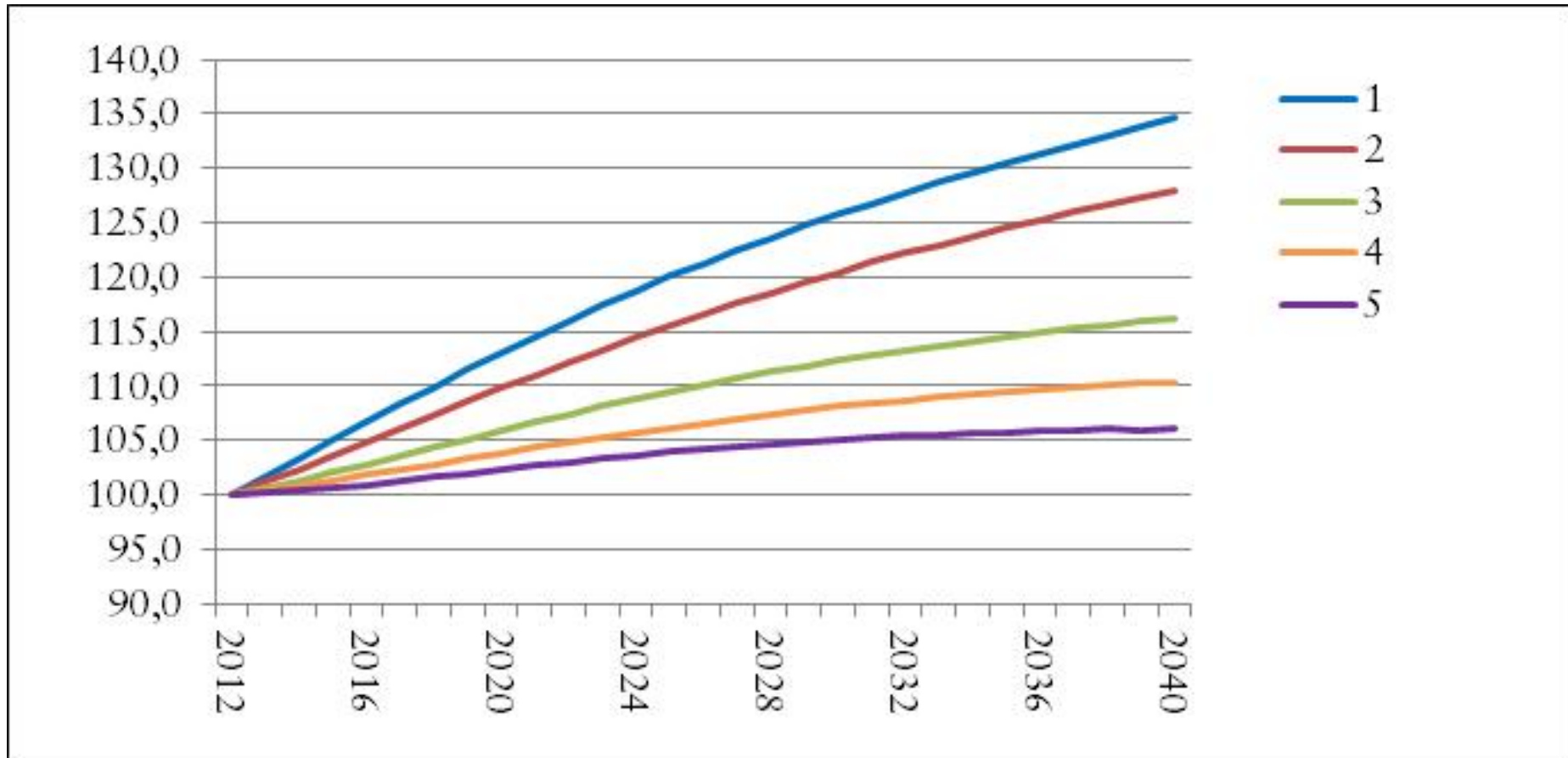

Nordland

Prosentvis endring i folketall 2009-2014

Befolkningsframskrivinger for kommuner med ulik sentralitet

Overordna argumenter for endringer av kommunestrukturen

- Manglende samsvar mellom kommunestruktur og oppgaver
- Kommunene har vært, og er, statens viktigste redskap i utvikling av velferdsstaten
- Økende ubalanse mellom små og store kommuner
- Arealutfordringer i byregioner
- Kompetanse og kapasitetsutfordringer i små kommuner
- Små kommuner er dyre i drift
- Små kommuner er sårbare og gir svake distrikter
- Små kommuner hindrer desentralisering av statlige oppgaver

Lokale argumenter mot kommunesammenslåing

- Frykt for tap av lokal tilknytning og identitet
- Kulturelle forskjeller
- Historiske motsetninger/ulike prioriteringer
- Forskjeller i forhold til økonomi og tjenestetilbud
- Forskjeller i størrelse og påvirkningskraft
- Frykt for sentralisering
- Usikkerhet om gevinster og hvem som stikker av med disse
- Motstand mot endring «frykt for det ukjente»

Frivillige sammenslåinger

2001: Våle og Ramnes -> Re

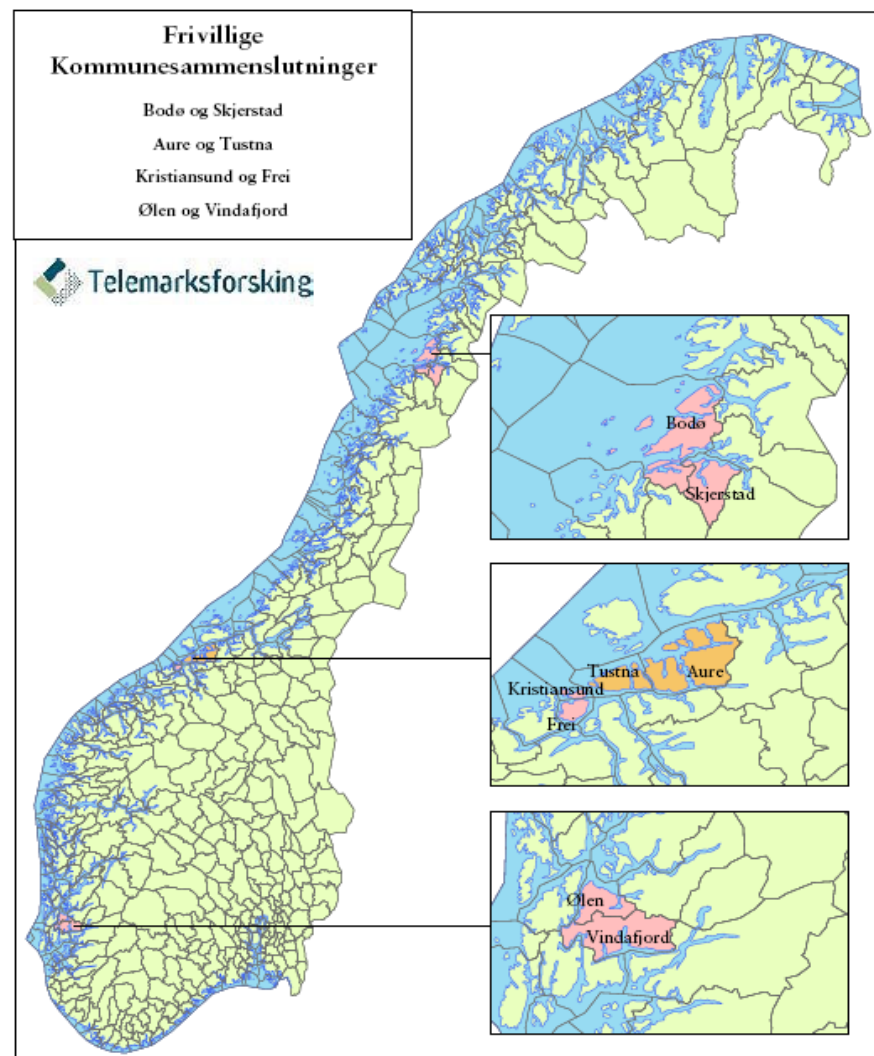
2005: Bodø og Skjerstad -> Bodø

2006: Ølen og Vindafjord -> Vindafjord
Aure og Tustna -> Aure

2008: Kristiansund og Frei -> Kristiansund

2012: Mosvik og Inderøy -> Inderøy

2013: Harstad og Bjarkøy -> Harstad

Erfaringer knyttet til demokrati

- Antall kommunestyrerepresentanter omtrent på samme nivå som den største kommunen hadde
- Ikke bygdelister
- Interessen for og deltakelsen i kommunevalg ikke endret
- Noe redusert interesse for å påta seg politiske verv
- Lokalutvalg i Skjerstad og Vindafjord
- Noe økt politisk handlingsrom (Kristiansund og Skjerstad)
- Ikke tegn til omkamper
- Avstemminger følger sjelden eller aldri de gamle kommunegrensene

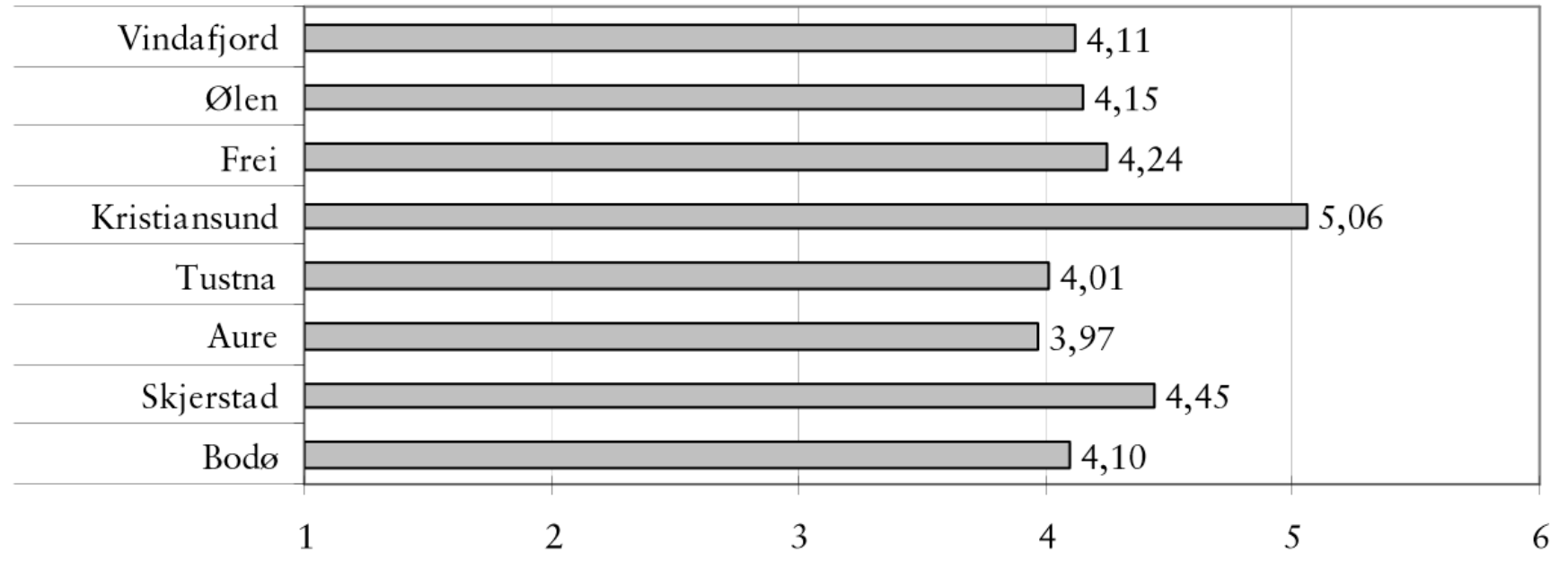
Erfaringer knyttet til tjenesteproduksjon

- Viktige mål styrke tjenestetilbudet
- Positivt for fagmiljø og kvalitet på tjenestene
- Skoler, barnehager og sykehjem er lokalisert videreført som tidligere
- Dårligere tilgjengelighet til tjenester ikke noe stort problem
- Andelen av utgiftene til administrasjon, styring og fellesutgifter redusert for de minste kommunene
- Innbyggerne har ikke merket så store forskjeller i kvaliteten på tjenestene
- Kalibrering av kvalitet på tjenestene kan være en utfordring

Erferinger knyttet til kommunen som samfunnsutvikler

I hvilken grad innbyggerne føler at kommunesammenslutningen har bidratt til at man har fått en kommune som står bedre eller dårligere rustet for å møte framtidige utfordringer knyttet til samfunns- og næringsutvikling

Suksessfaktorer for å lykkes

Suksessfaktorer for en vellykket kommunesammenslåing:

- Felles utfordringer, visjoner og mål
- Lag en intensjonsavtale
- Gode prosesser med bred medvirkning fra ansatte og innbyggere
- De tillitsvalgte må tidlig trekkes inn i prosessen
- Gjennomføringsfasen bør være lang nok, men heller ikke lenger enn nødvendig
- Optimal tidsbruk for en sammenslåingsprosess er 1,5-2 år
- Sørg for å ha et system for å håndtere og tilgjengeliggjøre informasjon på plass så tidlig som mulig

- Vit hva du vil, involver innbyggerne, vær raus – tenk stort

Mål for kommunereformen

- Sikre et **sterkt lokaldemokrati**
- Legge til rette for enheter som samsvarer bedre med de naturlige **bo- og arbeidsmarkedsregionene**
- Legge til rette for at alle kommuner skal kunne **løse sine lovpålagte oppgaver selv**
- Bidra til dagens oppgaver kan løses med **mindre behov for interkommunale løsninger og statlig detaljstyring**
- Legge til rette for at kommunene kan **tildeles flere oppgaver** og mer makt og myndighet
- Bidra til økt frihet til å prioritere og tilpasse velferdstilbudet til lokale behov, og dermed også mer **effektiv ressursbruk**
- **Mer helhetlig og samordna planlegging og samfunnsutvikling** ved at større områder og befolkningsgrunnlag kan sees i sammenheng

Ekspertutvalgets mandat for første delrapport

Utvalget skal:

- Foreslå kriterier for en nye kommuneinndeling med utgangspunkt i **dagens oppgaver**
- Som et generelt prinsipp skal det legges til grunn at alle kommuner skal **løse sine lovpålagte oppgaver selv**
- Kriteriene skal i sum ivareta kommunenes fire funksjoner som **demokratisk arena tjenesteyter, samfunnsutvikler og myndighetsutøver**
- Utvalget skal angi kriterier som kommunene bør oppfylle for å ivareta dagens oppgaver, samt prinsipper og kriterier for en robust kommuneinndeling som gir en **enhetlig og oversiktlig forvaltning i kommunen**
- I sluttrapporten skal utvalget vurdere kriterier kommunene bør oppfylle for å ivareta mulige **nye oppgaver**

Utredningens innhold

Gjennomgang av:

- Tidligere kriterier for kommuneinndeling
- Kommunale oppgaver funksjoner
- Samfunnsmessige endringer og utviklingstrekk
- Gjennomgang av kommunens rolle som tjenesteyter, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og demokratisk arena sett i forhold til kommuneinndeling
- Kriterier og anbefalinger

Viktige resultater

- For store oppgaver (Legvakt, Øyeblikkelig hjelp-funksjoner/lokalmedisinske tjenester, PPT, Barnevern)
- Økt omfang og økte krav til kommunale oppgaver (pleie og omsorg, grunnskole, planlegging)
- Stor økning i andelen eldre framover, spesielt i mindre kommuner
- Stor utvikling i forhold til velferdsteknologi, små kommuner sliter med å henge med
- Voksesmerter i byområder
- Stor vekst i interkommunale løsninger
- Økt statlig styring

Ekspertutvalgets kriterier

Kriterier for kommunene:

1. Tilstrekkelig kapasitet
2. Relevant kompetanse
3. Tilstrekkelig distanse
4. Effektiv tjenesteproduksjon
5. Økonomisk soliditet
6. Valgfrihet
7. Funksjonelle samfunnsutviklingsområder
8. Høy politisk deltakelse
9. Lokal politisk styring
10. Lokal identitet

Kriterier for staten:

11. Bred oppgaveportefølje
12. Statlig rammestyring

Anbefalinger

1. Kommunene bør ha minst 15 000–20 000 innbyggere for å sikre en god oppgaveløsning. Nødvendig med avveining i forhold til avstand og geografisk størrelse
2. Kommunestrukturen bør i større grad nærme seg funksjonelle samfunnsutviklingsområder
3. Staten bør redusere detaljstyringen og ordninger for politisk deltakelse bør videreutvikles for å sikre gode og slagkraftige demokratiske arenaer

Et sterkere lokaldemokrati:

- Bedre styring med tjenesteproduksjonen
- Økt kontroll over funksjonelt planleggingsområde
- Mindre statlig styring
- Økt mulighet for lokale prioriteringer

Kommunestyre med økt innflytelse over forhold av viktighet for innbyggerne

Takk for oppmerksomheten!

